

Matkailun affektiivisuus 2010-luvun suomalaisessa populaarimusiikissa

Susanna Laamanen ja Juhana Venäläinen, Itä-Suomen yliopisto

Abstract

This paper examines descriptions of tourism affectivity in Finnish-language popular music in the 2010s and the early 2020s. The study helps understand the imagery of travel stories, their evolution, and their connections to the present. Songs can express feelings, experiences, and trends related to tourism and extend the shared vocabulary of travelling. The source material comprises 84 songs representing both mainstream and independent bands and artists. The affectivity of tourism was examined using content analysis, resulting in four emotional tonalities: escaping, boundlessness, reminiscence and staying. The songs were categorized based on their most characteristic tonality, although it was noticed that different tonalities could also overlap or merge. Quantitatively, the most prevalent tonality was escaping, which manifested itself as carnivalesque stories, the need for rest, and the strive to flee from everyday life and the domestic climate. The tonality of boundlessness, linked to the themes of nomadism and cosmopolitanism, built a new kind of travel imagery in the form of boundless and ostentatious tourism. Reminiscence appeared especially as an autobiography related to past relationships and shared travel experiences. The fourth emotional tonality, staying, was linked to poverty, climate change, love for the homeland, and criticism of bourgeois travelling culture. The travel songs of Finnish popular music in the 2010s are in many ways a continuation of the travel imagery of the previous decades' songs. Still, the songs also reflect how tourism has grown and travelling has become ordinary – as well as critically discussing the social and ecological sustainability of tourism.

Keywords: popular music, tourism, affectivity, emotional tonalities

Johdanto

Nykypäivän Ateenassa joukkoliikennevälineiden nimi on metaforai. Voidakseen mennä töihin tai palata kotiin joutuu ottamaan ”metaforan” – bussin tai junan. Myös tarinat voisivat kantaa tätä kaunista nimeä: jokainen päivä ne kulkevat paikkojen läpi ja organisoivat niitä; ne valikoivat paikkoja ja liittävät ne taas yhteen; ne tekevät niistä lauseita ja reittejä. (De Certeau, 2013, s. 170)

Mitä kerrottavaa suomalaisella populaarimusiikilla on matkailun muutoksesta viimeisen vuosikymmenen aikana? Musiikissa rakennetaan matkailutarinoita, jotka filosofi Michel de Certeau (2013) tarkoittamassa merkityksessä ovat metaforia: ne kuljettavat meitä kohteista toisiin, tiettyjä paikkoja valikoiden ja tiettyjä elementtejä yhteen liittäen. Toisinaan laulut vievät meidät tuttuihin ympäristöihin; toisinaan taas ne heittävät meidät tilanteisiin, joihin emme tulisi mielikuvituksemme ulkopuolella koskaan päätymään.

Kuten musiikintutkija Martin Daughtry kuvailee, metaforat ovat ”teorioita pienoiskoossa” (2017, s. 48). Ne avaavat ”pieniä ja häivähdyksenomaisia mutta toisinaan arvokkaita diskurssin tiloja, joiden kautta voimme ajatella ja tuntea maailmaa uudella tavalla” (mt.; käännös Venäläinen). Myös tässä artikkelissa lähdemme ajatuksesta, että musiikin

matkailupuhetta ja sen metaforisuutta analysoimalla voimme löytää uusia tapoja jäsentää matkailun ajankuvaa.

Tarkastelemme matkailun affektiivisuuden kuvauksia 2010-luvun sekä 2020-luvun alun suomalaisessa populaarimusiikissa. Keskitymme lauluihin, joissa kuvataan vapaa-ajan ulkomaanmatkailua. Tekstejä tulkittessamme kysymme ensinnäkin, miten matkailun affektiivisuutta sanallistetaan – miltä matkustaminen tuntuu tai miltä sen haluttaisiin tuntuvan? Toiseksi tutkimme, miten laulutekstien matkailukuvaukset heijastelevat oman aikansa yhteiskunnallisia keskusteluja. Kolmanneksi kysymme, millaisia uusia teemoja kuluneen ja alkaneen vuosikymmenen laulutekstit tuovat suomalaisen populaarimusiikin matkailukerrontaan.

Ennen laulutekstien analyysiin siirtymistä kuvailemme, mitä tarkoitamme matkailun affektiivisuudella ja miksi sen tutkiminen populaarimusiikkiaineistojen kautta on matkailuntutkimuksen kannalta arvokasta. Tämän jälkeen käymme läpi aineistonkeruuseen ja analyysiin liittyvät valinnat sekä niiden vaikutuksen aineiston tulkintaan. Analyysiosiossa käsittelemme laulutekstejä neljän laajan teeman kautta, joita kutsumme *matkailun tunnesävyiksi* (vrt. Virno, 2006). Tarkastelemamme tunnesävyt ovat *muistelemisen, pakeneminen, rajattomuus ja jääminen*. Lopuksi vedämme yhteen analyysin tuloksia, pohdimme tunnesävyjen päällekkäisyyksiä ja liukumia sekä vertaamme havaintojamme aiempaan matkailumusiikin tutkimukseen.

Matkailun affektiivisuus

Tarkoitamme matkailun affektiivisuudella yksilöllisesti aistittuja mutta yksilöä laajempiin rakenteisiin kiinnittyviä kokemisen tapoja, jotka merkityksellistävät sekä matkustamista käytäntöinä että matkailua kulttuuri-ilmiönä. Matkailun affektiivisuutta voidaan etnografisen havainnoinnin ohella tutkia analysoimalla tekstuaalisia jälkiä, joita matkustaminen ja matkailusta puhuminen jättävät. Tekstiksi kirjautuneet affektit näkyvät niin kohdekuvauksissa, matkailumarkkinoinnin puhetavoissa kuin medioituneissa matkatarinoissa.

Tunteet ovat viime vuosina nousseet matkailututkimuksessa aiempaa suurempaan rooliin (esim. Jordan ym., 2019; Nawijn, 2013). Matkailututkija Anne-Marie d’Hauteserre (2015, 78) kirjoittaa, kuinka matkailussa korostuu aistimusten ja tuntemusten täyttämä liikkeellä oleminen. Toisaalta matkailukäytäntöjen jäsentämistä *affektien* (ks. Seighworth & Gregg, 2010) kannalta on pidetty tutkimuksen laiminlyötynä osa-alueena (esim. Buda ym., 2014). Aiempaa tutkimusta tarkastellessa huomaa, kuinka puhe tunteista on ollut affektipuhetta yleisempää (vrt. kuitenkin Veijola, 2017, s. 216). Eroissa voi olla kyse käsitteiden päällekkäisyyksistä tai liukuvuudesta, mutta myös erilaisista tutkimusstrategioista. Fiktiivisiä matkailukertomuksia analysoimalla voidaan jäljittää sellaisiakin “kokemisen rakenteita” (Williams, 1988), jotka eivät ole jaettuun sanastoomme vakiintuneiden tunteiden tavoin selväpiirteisiä, nimettäviä tai kulttuurisesti tunnistettuja (ks. Jokinen ym., 2015). Matkailun affektiivisuuden käsite avaa analysoitavaksi kokemisen mahdollisuuksia, jotka eivät palaudu sen enempää yksilön psyykkisiin tiloihin kuin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, vaan saavat hahmonsaa juuri henkilökohtaisen ja yhteisen vuorovaikutuksessa.

Käytämme analyysissamme matkailun affektiivisuuden jäsentämiseen filosofi Paolo Virnon (2006/2001) ehdottamaa *tunnesävyjen* käsitettä. Virno kuvaa tunnesävyjä ihmisten maailmassaolemisen tapoihin liittyviksi ”tunnelmiksi”, jotka eivät kuitenkaan ole pelkkiä ”ohimeneviä psykologisia sävyksiä” vaan liittyvät osaksi laajempaa ”tunnetilannetta”: olemisen ja tuntemisen muotoja, ”jotka leviävät niin, että ne muuttuvat tavanomaisiksi hyvin monenlaisissa kokemusympäristöissä” (emt., s. 83, 98).

Tunnesävyjen käsite on tutkimustehtävämme kannalta hyödyllinen kolmella tapaa. Ensinnäkin tunnesävyissä kokemuksen yksilöllinen, subjektiviteettia luova elementti yhtyy laajempaan yhteiskunnallisen ajanhengen analyysiin: sen kysymiseen, millaiset kokemuksen tavat ovat ajallemme ominaisia, ja missä mielessä yksilöllinen kokemus on aina samanlaisesti myös yhteiskunnallinen (emt., s. 90–91). Toiseksi tunnesävyille on ominaista, että ne eivät rajaudu tiettyyn kokemusympäristöön vaan toistuvat ja muuntuvat eri kentillä: ”työssä, joutilaisuudessa, mieltymyksissä, politiikassa” (emt., s. 93) – tai vaikka matkailussa. Matkailun affektiivisuuden tutkiminen ei siis tarkoita vain rajatun kulttuuri-ilmiön tai palveluliiketoiminnan alan tarkastelua, vaan se avaa näköaloja laajempiin elämäntapojen ja arvostusten muutoksiin. Kolmanneksi tunnesävyille on ominaista eettinen ambivalenssi. Virno kuvaa tutkimuksessaan opportunistia ja kyynisyyttä jälkitekollista työelämää leimaavina kehnoina tunteina, jotka ovat yhtäältä tuotannon kannalta välttämättömiä mutta toisaalta luovat pohjaa ”vastamyrkyille” – vaihtoehtoisille ja vastustaville olemisen tavoille. Vastaavasti matkailun tunnesävyissä voidaan tunnistaa niiden kytköksiä matkailun tuotantorakenteiden kehitykseen, mutta kuten tulemme analyysissamme osoittamaan, tunnesävyt ovat silti tulkinnoiltaan ja seurauksiltaan moniselitteisiä.

Populaarimusiikki matkailututkimuksen aineistona

Populaarikulttuurin suhde oman aikansa ilmiöihin on kaksisuuntainen: yhtäältä se omaksumaa, tulkitsee ja kiteyttää monimutkaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kehityskulkuja, mutta toisaalta se on itsekin voima, joka muokkaa sosiokulttuurista todellisuutta (Shaviro, 2010, s. 2). Myös matkailun ja musiikin suhde on kaksisuuntainen: aivan kuin matkailutoimiala hyödyntää musiikkia omassa liiketoiminnassaan, musiikintekijät hyödyntävät laulujen tarinoissa erilaisia matkailuilmiöitä.

Matkailun ja musiikin kytköksiä on tutkittu esimerkiksi festivaaliyleisöjen segmentoinnin (Kinnunen ym. 2020), musiikkimatkailukohteen kehittämisen (Farsani ym. 2017.), paikkamarkkinoinnin (Madichie, 2011) sekä artistien kotipaikkoihin liittyvän matkailun (Leaver & Schmidt, 2009; Alderman, 2002) näkökulmista. Musiikkimatkailua osana laajempaa kulttuurimatkailun kenttää on tarkasteltu niin tiettyihin matkakohteisiin tai alueisiin kohdistuvissa tutkimuksissa (esim. Rommen & Neely, 2014) kuin eri tapaustutkimuksia läpileikkaavissa käsitteellisissä tarkasteluissa (esim. Gibson & Connell, 2005).

Suomalaisen populaarimusiikin matkailukuvastoa on analysoitu erityisesti iskelmän ja suomirockin kannalta. Kulttuurihistorioitsija Hannu Salmi (2000) on tarkastellut 1960–1970-lukujen turisti-iskelmiä ja kulttuurintutkija Susanna Laamanen (2021) suomirockin matkailutarinoiden rakentumista vuosina 1985–1999. Lisäksi Markku Reunanen ja

Tero Heikkinen (2014) ovat analysoineet suomalaisen populaarimusiikin Kaukoidän kuvauksia aikaväliltä 1933–2014. Analyysien yhteiset nimittäjät löytyvät muun muassa rakkau- den, alkoholin ja seksin teemoista (Taulukko 1). Toisaalta musiikkigenreen liittyvät oimi- naispiirteet ja matkailun erilaisiin kehitysvaiheisiin fokusoiminen ovat tuoneet kuvastoon myös moninaisuutta.

<p>Jokohaman Jennystä Lady- boyhin. Kaukoidän kuvia suomalaisessa populaarim- usiikissa 1900-luvun alusta 2000-luvulle.</p> <p>[Reunanen & Heikkinen, 2014]</p>	<p>”Härmän jätkä maasta mämmin” – Suomalainen turisti iskelmän kuvaama- na. 1960–1970-luvut</p> <p>[Salmi, 2000]</p>	<p>Suomirockin matkailuta- rinoiden rakentuminen 1985–1999.</p> <p>[Laamanen, 2021]</p>
<p>rakkaus, politiikka, komiikka, romanttiset haaveet, alkoholi, seksi</p>	<p>eskapismi arjesta, vapaus, karnevalismi, alkoholi, vastak- kainen sukupuoli, nostalgia, realistiset ja raa- dolliset tar- inat</p>	<p>eskapismi arjesta, levotto- muus, hedonismi, karnevalis- mi, alkoholi, seksi, pettymys, rakkaus, yksinäisyys, eksis- tenssikysymykset</p>

TAULUKKO 1. Populaarimusiikista tunnistettuja matkailuteemoja suomalaisessa tutkimuksessa.

Matkailun kokemisesta puhumalla matkailukappaleet rakentavat ja levittävät sanastoa, jonka kautta kokemusten kirjoa tuodaan yhteisesti keskusteltavaksi (DeNora, 2000; Jokinen ym., 2015, s. 13, 18). Samalla kappaleet avaavat tutkijalle fiktiivisten kokemusten arkiston, jonka kautta matkailun kulttuurista merkityksellistämistä voidaan jäsentää.

Aineistot ja menetelmät

Päädymme rajaamaan tarkastelun *vapaa-ajan matkailuun*, eli jätimme pois esimerkiksi ar- tistien kiertue-elämän kuvauksia. Päätimme myös keskittyä ainoastaan *ulkomaanmatkai- luun*. Ajallisesti rajasimme aineiston vuosiin 2010–2021, joka nähdäksemme on kiinnostava ajanjakso etenkin matkailun ekologisen kritiikin ja sille perustuvan matkailun vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kuvittelemisen kannalta.

Hakulähteinämme toimivat Spotify-suoratoistopalvelu, Genius- ja Musixmatch -lyriik- katietokannat sekä Fono-äänilevytietokanta. Kappaleita haettiin sekä esiyymmäryksemme perustuvilla että aineistosta löytämillämme uusilla hakusanoilla. Hyödynsimme myös Hel- singin Sanomien Kuukausiliitteen artikkeliin ”Jossakin on maa” (Nousiainen, 2020) koottua kappaleluetteloa sekä yksityisiä vinkkejä. Aineistomme (n=84) edustaa 2010-luvun suoma- laista populaarimusiikkia monipuolisesti: mukana on monia musiikkigenrejä, suosittuja ja melko tuntemattomia artisteja sekä erilaisia kerronnan tapoja.

Tunnesävyjen erittely aineiston kappaleista perustui aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin (Tuomi & Sarajarvi, 2018). Aineistoa luettiin useaan kertaan merkiten toistuvia element- tejä ja säännönmukaisuuksia, joita analyysin edetessä koottiin yhä laajemmiksi kategori-

oiksi. Koska molemmat tutkijat kävivät aluksi itsenäisesti läpi koko aineiston, lopullisten analyysikategorioiden muodostuminen tapahtui dialogisessa ja vähitellen tarkentuvassa prosessissa, jossa havainnointien välinen yhteneväisyys lisäsi tulkinnan syvyyttä ja johdonmukaisuutta. Lyriikantutkimusta on pidetty haastavana sen monikontekstisuuden takia (esim. Oksanen, 2007, s. 160). Laulujen sisällöt ovat monitasoisia ja lyriikka on vahvasti sidottu musiikilliseen ympäristöön. Musiikintutkija Lars Ecksteinin (2010, s. 67) mukaan sanat ovatkin ikään kuin kahdesti koodattuja, sillä lyriikan merkitykset rakentuvat niin sanoista kuin musiikista. Analyysissa keskityimme pääasiassa kappaleiden lyriikkaan, mutta huomioimme kontekstina myös sävellyksen, sovituksen ja genren.

Matkailumusiikin tunnesävyt

Tarkastelemme suomalaisen populaarimusiikin matkailukuvauksia neljän tunnesävyn kautta.

Turismikuvaston pitkän linjan jatkajina – teemoina, jotka säilyvät vahvoina aina 1960-luvulta 2020-luvun alkuun – käsittelemme *muistelemista* ja *pakenemista*. Hieman tuoreempina, ”orastavina” (Williams 1988, s. 139–145) matkailupuheen muotoina analysoimme *rajattomuutta* ja *jäämistä*. Vaikka tunnesävyt ovat usein limittäisiä ja päällekkäisiä, olemme sijoittaneet jokaisen aineistoon kerätyn kappaleen vain yhteen tunnesävyyteen, jota olemme pitäneet kappaleelle leimallisimpana (Taulukko 2). Näin edeten korostamme analyysissa ensin kunkin tunnesävyn erityispiirteitä. Lopussa palaamme tunnesävyjen ambivalenssiin, niiden kytköksiin, päällekkäisyyksiin ja risteämiin, ja osoitamme, kuinka tunnistamamme sävyt hahmottuvat osaksi laajempaa ”tunnetilannetta” (Virno, 2006/2001, s. 98).

Tunnesävy	Kappaleita	Teemoja
Pakeneminen	41	pako arjesta ja kotimaan ilmastosta, karnevalismi, vapaus, nihilismi, haaveilu
Rajattomuus	11	nomadismi, kosmopoliittisuus
Muistelu	14	omaelämäkerrallisuus (pari-suhde, matkalla koettu vapaus, rentoutuminen)
Jääminen	17	matkailupakon ja matkailun keskiluokkaisuuden kritiikki, köyhyys, kotiseurakkaus

TAULUKKO 2. Kappaleiden tunnesävyjen määrällinen jakaantuminen alateemoineen.

Pakeneminen

Ulkomaanmatkailuun liittyy arkiympäristön ja lomaympäristön vastakkaisuus: loma on irtiotto ja siirtymä toisenlaiseen fyysiseen ja henkiseen tilaan. Arkielämään liittyvä eskapismi on ollut yksi tärkeimpiä vapaa-ajan matkailuun liitetystä motivaatiotekijöistä jo 1970-luvulta lähtien (esim. Crompton, 1979; vrt. Cohen, 2010). Eskapismia on tutkittu

laajasti ”todellisen” matkailun alueella, mutta yhtä lailla se on keskeinen teema fiktiivisessä matkailukerronnassa.

Ulkomaan loma tai haave siitä näyttäytyy lyriikoissa pakopaikkana arjesta: *”Jää taakse jo arjen harmaa / kohta kännissä aivan varmaa / Se on menoa kun Finskillä nouseaan ilmaan”* (2020/Touko¹); *”On mun laukut pakattu / liput Thaimaan varattu, pois töistä karattu . . . uu-uu, Thaimaa / uu-uu, Suomi-pojan taivas”* (2018/ArnoDaniel); *”Rutiineistani saanu oon tarpeeks ja mä oon niin loman tarpees”* (2019/Elastinen). Esimerkiksi suomalaisten suosituimpiin lomakohteisiin 2010-luvulla kuulunut Thaimaa (SVT, 2014; SVT, 2016) kuvataan toistuvasti vapauden ja karnevalistisen loman tyyssijana.

Lomakarnevaali muodostaa tutun matkailutarinan ja juonen, matkatroopin (vrt. Laing & Frost, 2012), joka on kulkenut suomalaisen populaarimusiikin tarinoissa vuosikymmenestä toiseen (ks. Salmi, 2000; Laamanen, 2021). Karnevalistisia piirteitä saavassa lomassa keskeisintä on siirtyä arkitodellisuuden ulkopuolelle, liminaalitilaan, jota määrittää etäisyys Suomeen niin maantieteellisesti kuin henkisesti. Toisinaan kyse ei ole pelkästä karnevaalista, vaan matkatarinassa voidaan tuoda esiin myös lomatunnelmaan vaikuttavat parisuhderiidat ja kohteen huono sää: *”Kaatosatees terassilla taivaalle kattelee / beibe lennettiiks me Thaimaahan tappelee?”* (2019/Elastinen). Matkaan liitetyt odotukset voivat osoittautua saavuttamattomaksi utopiaksi. Esimerkiksi epätavallisen tiivis yhdessäolo perheen kesken voi saada tunteet kärjistymään (Hall & Holdsworth, 2016, s. 299).

Lomamatkoja käsitellään populaarimusiikissa usein humoristisesti (ks. Salmi, 2000; Laamanen, 2021). Erityisesti karnevalistiset matkailijahahmot kuvataan huumorin linssin läpi, mutta lauluissa on mukana myös itseironiaa. Laulaja-lauluntekijä Samuli Putron *”Intiaan”* (2011/Samuli Putro) käsittelee huumorin keinoin taiteilijoiden nomadismia ja ulkomaankaipuuta. Puuduttava arki ja masentava ilmasto saavat kappaleen minäkertojan haaveilemaan matkasta lämpöön ja vapauteen. Kappaleessa Suomi on *”kapinen sohjola”*, joka ei inspiroi taiteilijaa.

*Intiaan
poimimaan tiedon puusta
soinnut kuusta kertovaan
lauluun ja kai sen arvaatte
singahdan yrttipelloille.*

(2011/Samuli Putro)

Kappaleen kepeä ja laulelmiin viittaavan sovituksen voi tulkita viittaavan ironiseen, kenties itseroniseenkin näkökulmaan. Huumori kuitenkin sekoittuu todelliseksi ajateltuun kokemukseen taiteilijaelämästä. Laulussa ironisoidaan stereotyyppistä taiteilijakuvaa, johon liittyy kärsimys ja luomisen tuska. Samalla kerrotaan lauluntekijän ammatista, johon usein liittyy inspiraation hakeminen uusista ympäristöistä (ks. Whiting & Hannam, 2014, s. 71).

Yleisemminkin pakenemiseen liittyvissä lauluissa onni löytyy tai sen kuvitellaan löytyvän Suomea lämpimämmistä maista: *”Mä haluan karkuun kaikkii huolii, vaik palmupuiden alle haluan nukahtaa rantatuoliin”* (2020/Le Fbvelos); *”Ehkä seuraavaksi Sansibar . . . Sieltä*

¹ Tutkimusaineistona käytettäviin kappaleisiin viitataan tutkimuskirjallisuusviitteistä erottumisen vuoksi muodossa julkaisuvuosi[a/b/c...]/artistin nimi.

mä luulen löydän viimein mielenrauhan, jota mä etsin” (2017/Röyhkä, Pyysalo & Maarit). Tällöin pakenemisen motiiveina ovat etelänmatkailuun ikaikaisesti liitetyt teemat, ei niinkään ajankohtaiset yhteiskunnalliset kysymykset. Poikkeuksen tähän tekee eurodancen genrestä ammentava Movetronin ”Pariisi-Barcelona” (2021/Movetron), jonka sanoitusten voi tulkita viittaavan koronapandemian kokemuksiin. Eristyksissä oleminen, kaamos ja talvi aiheuttavat laulun kertojainnalle voimakkaan tarpeen päästä pois Suomesta.

*Kaksisataaviiskyt päivää,
vilua, ei toivon häivää.
Täällä pysyn vain,
on kai tää talo vankilain.
Kaamosta ja kylmää viimaa,
eristyksen tuomaa piinaa.
Tahdon täältä pois,
ei tää vaan ole Evivaa.*

(2021/Movetron)

Matkailututkimuksessa on käsitelty ja käsitellään tällä hetkellä runsaasti vuonna 2020 alkaneen globaalin koronaviruspandemian vaikutuksia matkailualaan. Pandemialla on vaikutuksensa esimerkiksi matkailijoiden kohdevalintoihin, kohteiden matkailutuloihin ja kohdeimagoon (esim. Li ym., 2021). Vielä ei tiedetä, muuttaako pandemia matkailun rakenteita pysyvästi vai palaako kansainvälinen matkailu aiemmille kasvu-urilleen. Vuoden 2021 alussa ilmestyneen ”Pariisi-Barcelonan” voi tulkita viittaavan koronan aiheuttamaan matkustamisen vaikeutumiseen ja pakotettuun kotona olemiseen. Laulussa ulkomaankohdeet näyttäytyvät vapauden tyysijana, ja fiktiivinen kerronta antaa mahdollisuuden sivuuttaa pandemiaan liittyvien matkustusrajoitusten konkreettiset hankaluudet.

Rajattomuus

Matkailun rajattomuudella tarkoitamme tuntemusta siitä, että matkalle lähteminen olisi mahdollista milloin vain, minne vain ja kenelle vain. Laulutekstien ulkopuolisessa todellisuudessa rajattomuus kytkeytyy esimerkiksi globalisaatioon, valtioiden rajojen avautumiseen, elintason nousuun sekä lentoliikenteen kasvuun ja kilpailun voimistumiseen (esim. Gössling & Humpe, 2020). Toisaalta rajattomuus ilmenee yleisempänä matkailun ajanhenkenä ja kulttuurisesti jaettuna puhetapana, joka ei pelkisty matkailukäytäntöjen materiaaliin muutoksiin.

Rajattomuuden tunnesävyssä matkalle lähtemisen vaihtoehto on alati läsnä. Toisin kuin pakenemiseen liittyvissä toteutumattomissa matkasuunnitelmissa (*”se painaa, Thaimaan loma mieles kaiken aikaa / ja taitaa se pysyy haaveissa vaikka kuinka graindaan”*; 2010/Brädi), rajattomuudessa haaveilemisen tarve häviää, koska matkallelähtö on oletetusti aina valittavissa

*Mennään nyt eikä silloin joskus eläkkeellä
ei täs oo mitään mitä ei vois ens viikol tehdä
Haetaan passit ja Ärrältä eväsleipä
otetaan taksi ja heti eka lento kentält*

(2019/Pikku G)

Pikku G:n kuvauksessa Berliini edustaa 2000-luvun suosittua kaupunkilomakohdetta, jonne on etenkin halpalentojen lisääntymisen myötä ollut Suomesta edullista matkustaa. Laulun minäkertoja ei ilmeisesti ole käynyt Berliinissä, mutta hän kuvittelee ja kertoo autenttisuutta korostavia viittauksia viljellen, kuinka ilta matkakohteessa voisi edetä: Kreutzbergiin juomaan absinttia, lähistölle ottamaan muuriseifeitä, döner-kebabille, yökerhoon, myöhään auki olevaan pikkukauppaan (Spätkaufiin) ja lopuksi legendaariselle teknoklubille, Berghainiin. Viikonloppumatkaan mahtuu ikonisia nähtävyyksiä, hyvää ruokaa, baareissa kiertelyä, klubikulttuuria ja kertojan toiveissa myös mieluisaa matka-seuraa (*"ja vaik satais koko viikonloppu / saan olla varjon alla sussa kii"*). (2019/Pikku G.)

Matkakertomuksen kiivas rytmi kuvaa osuvasti rajattomuuden ajallista jäsenystä. Rajattomuuteen kuuluvat nopeat siirtymät sekä elämysten ahmiminen. Vuosiloman odottelun sijaan irtiotto voidaan järjestää myös kiireisen arjen keskelle. Kiireestä huolimatta tällainen lomailu ei välttämättä ole tarkkaan suunniteltujen päiväohjelmien seuraamista, vaan improvisoitua kuljeskelua hetken mielijohteesta (*"mennään A:sta B:hen, C:stä D:hen . . . ja missä ollaan huomenna? / sen tietää vasta huomenna"*; 2018/Ollie). Kun matkalle lähtemisen mahdollisuus on jatkuvasti läsnä, jopa paikan tuntu hämärtyy:

*Ah, mä en tiedä enää mis koti on
Lontoosta suoraan Tokioon
samal ku sä mietit mis oon
toisel puolel maapalloo*

(2021/Cledos X Behm)

Uuden aallon rap-artistiksi kuvaillun Cledosin kappaleessa, joka tuli suosituksi yhteisversiona 2020-luvun alkuvuosien suosituimpien kotimaisten muusikoiden joukkoon kuuluneen BEHMin kanssa, yhdistyy analysoimillemme lauluteksteille tyypillisiä affektiivisiä virityksiä: yhtäältä pakenemisen tunnesävyyn kytkeytyvä, kaukokaipuuksi metaforisoitu rakkauden kaipuu (*"mihin meenkin otan meidät mukaan"*), toisaalta rajattomuuteen liittyvä kosmopoliittinen kulutuskulttuuri (*"reissui ja kledjui Japanist"*) sekä pysähtymätön liike (*"ja paikoilleni koskaan jää kai en"*). Kappaleen sävellys ja sovitus yhdistävät viileän etäännytettyä klubiestetiikkaa sentimentaalisuutta ja melankoliaa korostavaan melodiaan ja sointukiertoon.

Ajatus siitä, että matkailu olisi yhtäläisesti mahdollista kaikille, perustuu toki sosio-ekonomisesti rajattuun ja globaalisti etuoikeutettuun näkökulmaan (Cole & Morgan, 2010; Mooney, 2018). Matkailun "rajattomat" mahdollisuudet vaativat huomattavia taloudellisia resursseja, poliittisesti vakaata ympäristöä sekä sopivaa juridista kansalaisuutta – passia, jolla voi lähteä, saapua ja palata. Kosmopoliittinen elämäntapa vaatii taustalleen myös sosiaalista ja kulttuurista pääomaa.

2010-luvun suosituimpiin suomalaisiin pop-artisteihin lukeutuvan Sannin "Xo terkkuja kotiin!" (2013/SANNI) korostaa kotia perälautana, jonka varaan maailmalla kuljeskeluun perustuva elämäntapa voi rakentua. Kappaleessa ajetaan *"ilman käsii, jarrut rikki alamäessä"*, nukahdetaan kotona ja herätään Berliinissä. Seikkailujen rinnalla korostetaan kotoa saatuja hyvän elämän aineksia (*"kengät opetettiin solmimaan"*), jo pienenä valettua uskoa omien unelmien saavuttamiseen (*"sanottiin et varo mitä haluat tai voit saada sen"*) sekä

mahdollisuutta palata takaisin reissujen epäonnistuessa (*” muista et kotona lämmin ruoka odottaa”*). Tällaiseen rajattomuuteen siis usein liittyy ääneensanomattomana kääntöpuolelta varmuus tiettyjen resurssien pysyvyydestä seikkailujen lopputulemista riippumatta. Aineiston kappaleissa varoitetaan, että kun vastaavat resurssit puuttuvat, nomadinen vapaus voi kääntyä dystooppiseksi (*”sä pakenit sun elämää, sitä tuppukylää / homma levis käsiin, et jääny pyörii ympyrää / terapiassa tuttu tunne taas lässyttää”*; 2020/Rhyi).

Rajattomuuden kuvaukset asettuvat räikeään ristiriitaan suhteessa viime vuosina voimistuneeseen keskusteluun ilmastoahdistuksesta (Piispa & Pihkala, 2020), lentohäpeästä (Mkono, 2020) ja matkailun kestäättömistä ilmastovaikutuksista (Gössling & Scott, 2018). Matkailun ekologinen kritiikki on kuitenkin aineistomme perusteella 2010-luvun suomalaisessa populaarimusiikissa vielä melko pienimuotoista (esittelemme sitä jäämisen tunnesävyn yhteydessä). Rajattomuudessa ekologinen keskustelu artikuloituu useammin pikemminkin negaationa: moraalisen dilemman kiertämisenä ja kieltämisenä. Matkailun rakenteellisen ongelmien käsittelemisen sijaan lauluissa argumentoidaan, että yksilön matkustusvalinnat eivät voi olla ”väärin”:

*Ei se voi olla väärin
lähtee maailman ääriin
haluun sun kanssasi poistuu*

(2012/Raappana)

Äärimmilleen ristiriita matkailun rajattomuuden ja sen ympäristövaikutusten välille virittyy miestapaiseen rap-estetiikkaan usein kuuluvassa korostetussa itsekehuskelussa (braggadocio, ks. Rantakallio, 2019, s. 174–175, 316). Menestyvän kiertolaisen tematiikkaa hyödyntää esimerkiksi Cheekin ”Niin hyvin että hävettää” (2010/Cheek feat. Mia), joka kuvaa suosion mahdolliseksi tekemää kosmopoliittista elämäntapaa (*”räppirahalla kaikkialle / ihan ookoo siihen nähden”*). Kun kappaleessa reissataan *”Pariisist Hong Kongii, Barcelonast Koh Samuille”*, näyttää selvältä, että kappaleen nimeen valittu ”häpeä” ei ole ainakaan lentohäpeää, vaan esimerkiksi piilokerskailua (humblebrag) tai itseironiaa. Voidaankin ajatella, että kappaleessa matkapuhe on tapa käsitellä menestykseen liitettyjä kulttuurisia odotuksia ja paineita.

Muistelu

Muistoilla on tärkeä rooli matkailussa niin ihmisten omien kokemusten kuin matkailuliiketoiminnan näkökulmasta. Historialliset kohteet ja nähtävyydet ovat ilmeinen osa muistoihin kytkeytyvää matkailua, mutta yhtä lailla oma menneisyys ja juuret saavat ihmisiä matkustamaan henkilökohtaisesti merkityksellisten paikkojen luokse (Marschall, 2012, s. 333). Matkakohteista voi tulla vahvan muistijäljen jättäviä paikkoja, joihin palataan niin mentaalisesti kuin konkreettisesti. Myös musiikissa muistelukerronta on tapa rakentaa laulujen tarinaa ja kuvata matkailun affektiivisuutta.

Aineistossamme muistot ilmenevät usein parisuhteeseen ja matkailuun liittyvien tapahtumien yhteensulautumisena. Elektronisen popmusiikin äänimaailmaan tukeutuvassa Eemelin ”Berliini”-kappaleessa muisto ja ikävän tunne yhdistyvät toiseen ihmiseen ja

yhteiseen matkakokemukseen: ”*Mul on beibi ikävä Berliiniin / metroihin, sporiin ja siihen mitä koettiin*” (2020/Eemeli).

Lyriikoiden muistelukerronnassa korostuu väliaikaisuus: matka ja parisuhde ovat hetkellisiä. Etäisyyden metaforan kautta voidaan käsitellä erossa olemisen kokemusta. Esimerkiksi Teppo Vapauden kitaravetoisessa ja rockpohjaisessa ”Berliini”-kappaleessa kaivataan takaisin Berliiniin ja päättyneeseen parisuhteeseen:

*Haluan palata sinne uudestaan,
haluan palata sinne uudestaan.
Haluan palata luoksesi uudestaan,
haluan halata sinua uudestaan.*

(2017/Teppo Vapaus)

Kappaleessa tunnejäljen jättänyt muisto aktivoituu ja rakkauteen liittyvistä ristiriidosta huolimatta laulun minä kokee kaipuuta menneeseen. Ensijainen kaipuun kohde on kuitenkin toinen ihminen, jonka myötä matkakohteestakin, Berliinistä, tulee kaipauksen kohde.

Modernia poprockia soittavan Pimeyden ”Pelastusrengas”-kappaleessa muisto puolestaan paikantuu Pariisiin ja laulun minän huoleen ja rakkauteen kadonneesta ihmisestä:

*Mä haluan löytää sut tästä kaupungista,
vaikken tunne ketään joka tietäis jotain susta.
Muistan vielä kun suudeltiin öisessä Pariisissa,
kuutammo valaisi poskelle vierivän kyyneleen.
Mä tiesin silloin jo et sä oot luotani pakenemassa,
mutten uskaltanu sanoa sitä ääneen.*

(2017/Pimeys)

Pariisin tunnettuus ja kaupunkiin liitetyt mielikuvat tarjoavat tunnistettavan näyttämön matkailutarinoille. Englanninkielisessä matkakirjallisuudessa Pariisi on ollut yksi kuvatuimpia kohteita (McClinchey 2015, s. 701), ja myös suomalaisessa populaarimusiikissa Pariisista on laulettu vuosikymmenien ajan. ”Pelastusrengas”-kappaleessa Pariisin tapahtumiin liitetyt sanat, kuten yö, kuutammo ja kyyneleet, vahvistavat paikan tuntua ja muiston emotionaalisuutta.

Matkailun muistelukerronta ammentaa pienistä mutta merkityksellisistä jaetuista hetkistä. Voimakkaan tunnejäljen jättäneet tapahtumat voivat aktivoitua vuosien päästä ja sulautua nykyhetken: ”*Sanakin vain ja juoksen läpi kaupungin hiljaisen / vedä mut tanssilattialle, vastaan muuviin jokaiseen / niin kuin Berliini 2005*” (2015/Modernistit). Lauluisa matkakohde on ensijaisesti kahden ihmisen tarinaan liittyvä näyttämö, jonka voima vahvistuu muistoissa. Toiseen ihmiseen liittyvät tunteet paikantuvat vieraaseen maahan, arkielämän ulkopuoliseen ympäristöön. Muiston ja nykyhetken välille syntyy vahvoja mielikuvia luova tarina.

Jääminen

Siinä missä muistelun, pakenemisen ja rajattomuuden tunnesävyt olettavat matkustamisen halun itsestäänselvyytenä, neljäs tunnesävy, jota kutsumme jäämiseksi, asettaa kyseenalaiseksi sekä matkustamisen tarpeen että oletuksen matkailun yhtäläisistä mahdollisuuksista. Tunnesävyä yhdistää matkailun vallitsevasta kulttuurisesta normistosta poikkeaminen,

joka voi olla matkailukäytäntöjen tietoista vastustamista ja halua matkustaa toisin (tai jättää kokonaan matkustamatta), mutta myös vastentahtoista ja stigmatisoitua matkustamattomuutta, jonka syynä on esimerkiksi rahan puute.

Jääminen ilmenee muun muassa voimakkaana kotiseaturakkautena, jonka kautta kyseenalaistetaan matkailukokemusten erityisyys, kodin ja muun maailman erilaisuus sekä tarve päästä pois tutuista ympyröistä. Kotiseaturakkaus on lauluissa usein puettu itseironiseen huumoriin. Kuningas Pähkinän ”Juntteja on Pariisissakin” -kappaleen kertoja oivaltaa pullollisen viiniä juotuaan, että ihmiset kaikkialla maailmassa ovat monella tapaa samantaisia ja samanarvoisia. Niin Pariisia, Lontoota kuin laulussa nimeämättä jäävää suomalaista paikkakuntaa yhdistää se, että ”*insinööri, paskakuskiikin tarvitaan*” (2019/Kuningas Pähkinä). Kerronta nojaa toisilleen vastakohtaisiksi ymmärrettyjen symbolien rinnastamiseen, joka asettaa vallitsevat kulttuuriset hierarkiat naurunalaisiksi. Keskiluokkaisen kulkuskulttuurin normiston (esim. Heikkilä, 2016) hylkäävälle kertojalle on ”*ihan sama onks se hanhenmaksaa vai makkaraa*”, Lidlin kaljaa vai shampanjaa.

Kotiseaturakkauden teemaa hyödyntää myös Gasellien ja JVG:n ”Mitä mä Malagas” (2018), jossa matkustamisen mielekkyys on kysymyksen muodossa nostettu kappaleen nimeen saakka. ”Malagan” nimeämisestä huolimatta kodin ja ei-kodin välistä eroa ei artikuloita niinkään kaupunkeja vertailemalla vaan tarkastelemalla kotipaikkaan kiinnittymisen ristiriitaista kokemusta. Mahdollisen Malagan-matkan erityispiirteet tulevat esiin vain yhdessä säeparissa, jossa loppusointu tarjoaa mahdollisuuden absurdiin rinnastukseen turistin triviaalin makumuiston ja lähiöarkkitehtuurin välillä: ”*Ei enää hotellipekoni / filaa tää, mun kaupungin betoni*”. Aivan kuin pakenemisen tunnesävyssä toisinaan, konkreettiset matkakohteet menettävät merkityksensä, mutta käänteisestä syystä: siinä missä osalle haaveilijoista kelpaa mikä tahansa tapa paeta toisaalle, kotiseaturakkauden vaalijalle mikäkin paikka ei korvaa kotiympäristöä, joka ongelmistaan huolimatta (”*alakerran naapuri remontoi ja ryyppää / jostai syystä ain keskiyöl pyykkää*”) on kertojalle rakkain.

Toisinaan maailman kiertäminen ei ole tuonut kertojalle sitä, mitä tämä on lopulta etsinyt – yleensä rakkautta. Mikään matkakohde ei riitä yksin koettuna (”*kuka oikeesti lähtee yksin Pariisiin?*”, 2014/Kuningasidea), kun taas hyvässä seurassa mikä tahansa kohde käy (”*vaikka kuuhun tai Gruusiaan*”, 2016/Jukka Nousiainen). Pate Mustajärven ”Lissabonissa”-kappaleen (2018) kertoja käy läpi menneitä matkojaan positiivisesti muistellen (”*Oon enemmän mä saanut / kuin toivoo uskalsin*”). Santorinin auringonlasku, Louvre, kullanhuuhtonta Amerikassa ja muut suuret matkailuelämykset jäävät kuitenkin varjoon, kun kertoja on rakkauden löydettyään valmis asettumaan paikoilleen.

Jäämisen taustalla voi olla myös köyhyys (esim. Hall, 2010). Mira Luodin (2021) ja Jarkko Martikaisen (2020) kappaleissa matkustamisen mahdottomuus kuvataan perheen suruna. Luodin kappaleessa taloudellista eriarvoisuutta kuvaa matkahaaveitaan karkkipussiin piirtävä tyttö sekä hänen äitinsä, jolla on ”*duunit katkolla ja tapissa luottokortti*”. Äiti ja tytär makaavat nurmikolla ja katsovat lentokoneita: toiselle ne ovat merkkejä paremmasta tulevaisuudesta, toiselle muistutus siitä, ettei tällaista tulevaisuutta tule.

Martikaisen kappaleessa matkailemattomuuden häpeää käsitellään tragikoomiikan kautta. Tarinassa perhe joutuu perumaan Kreikan-lomansa, kun perheen koira karkaa ja joutuu auton alle. Koiran sairaalakulut syövät matkakassan, ja perhe lukkiutuu kuukauden lomansa ajaksi kellariin, koska kertoja ei halua perheen köyhyyden paljastuvan. Lopulta suunnitelma epäonnistuu, kun kertojan kumppani sairastuu kellarissa katarriin ja joutuu sairaalaan. Ambulanssin saapuessa kaikki paljastuu, ja perheen absurdi kohtalo on pian lehtien ykkösuutisena. Huumorin kautta laulu kuvaa matkailukäytäntöjen kytkeytymistä luokkakulttuureihin – sekä toisaalta luokkakulttuurin mukaisen toiminnan ylläpitämisen tärkeyttä osana keskiluokkaista kunniallisuutta (ks. Skeggs, 1997).

Muutamissa lauluissa kommentoidaan kriittisesti massaturismin sosiaalista ja ekologista kestävyyttä. J. Karjalaisen ”Riisinjyvän” (2013) turisti on ”muukalainen” ja ”tunkeilija”, jota varten matkakohteessa kaikki on tehty, koska turistilla on rahaa. Ursus Factoryn kappaleessa kertoja löytää ympäristöahdistukseensa nihilistisen ratkaisun: kun ”ei tiedä mihin vihansa kohdistaa”, voi yhtä hyvin ”*lentää Berliiniin ja vetää sekikset*” (eli käyttää useita päihteitä yhtäaikaaisesti; 2019/Ursus Factory). Matkailun kestävyysongelmien kiertämisen vaihtoehtona voi olla esimerkiksi karttojen kautta seikkailu Google Earthissa (*”lähdin sähköisesti vaeltamaan maailmaan”*, 2021/Litku Klemetti) tai voimakas tunnekokemus, joka herättää tutun ympäristön eloon ja saa sen tuntumaan yhtä hienolta kuin matkoilla koetut elämyselliset ympäristöt (*”nää elementitalot muuttuu niinku ne ois Gaudii”*, 2019/Arttu Lindeman).

Johtopäätökset: muuttuvan matkailun muuttuvat tulkinnat

Tässä artikkelissa olemme lähestyneet suomalaisen 2010-luvun ja 2020-luvun alun populaarimusiikin matkailukerrontaa neljän tunnesävyen – pakenemisen, rajattomuuden, muistelun ja jäämisen – kautta. Erittelemämme tunnesävyt piirtävät affektiivisen kartaston, jonka kautta matkailukokemuksia ja matkailun muutosta voidaan kulttuuristen merkityksenantojen kautta jäsentää. Vaikka olemme analyysissä kiinnittäneet jokaisen kappaleen yhteen, leimallisimpana pitämäämme tunnesävyyn, emme tarkoita, että tunnesävyt olisivat toisiaan pois sulkevia. Tunnesävyjen liittymistä ja sekoittumista toisiinsa voidaan hahmottaa nelikentän muodossa (Taulukko 3).

	<i>Harmonia</i>	<i>Dissonanssi</i>
<i>Mielensisäinen</i>	Muistelu	Pakeneminen
<i>Olosuhteista riippuva</i>	Rajattomuus	Jääminen

Taulukko 3. Tunnesävyt nelikenttänä.

Muistelun ja pakenemisen tunnesävyt (ylempi vaakarivi) liittyvät matkailijan mielen sisäisiin tulkintoihin matkanteon motiiveista ja merkityksellisyydestä. Rajattomuuden sekä jäämisen tunnesävyt (alempi vaakarivi) kiinnittyvät korostetummin olosuhdetekijöihin kuten matkailijan sosioekonomiseen asemaan tai matkailukäytäntöjen sosiologiseen ja ekologiseen kestävyyseseen. Muistelun ja rajattomuuden tunnesävyt (vasen pystyrivi) esittävät toteutuneen ja toivotun matkailutilanteen harmonisena kokonaisuutena: muistot juur-

ruttavat ja rakentavat identiteettiä, rajattomuus tarjoaa mahdollisuuksia haaveiden toteuttamiseen. Haaveilun ja pakenemisen sekä sivuun jäämisen (oikea pystyrivi) tunnesävyissä kertomuksen nykytilanteen ja toivotun tilanteen välillä on ristiriita: matkat jäävät pelkiksi haaveiksi ja haaveet ”julmaksi optimismiksi” (Berlant, 2011).

Esittelemiemme aineistoesimerkkien kautta voidaan havaita, kuinka tunnesävyt sekoittuvat ja muuntuvat. Esimerkiksi paikoilleen *jääminen* voi tarkoittaa levottoman matkustelun (*rajattomuus, pakeneminen*) rauhoittumista ja sisäisen rauhan löytämistä. *Pakeneminen* voi puolestaan mielensisäisten liikkeiden sijaan kiinnittyä arjen talouden liikkeisiin, rahan tai työn puutteeseen (*jääminen*). Nelikenttää voi myös lukea kulmittaisia yhteyksiä etsien. Taaksepäin kurrottava *muistelu* voi olla sivuun *jäämistä* ja menneeseen takertumista. Vastaavasti alkuun nautinnollinen rajattomuus voi kääntyä loputtomaksi *pakenemiseksi* ja matkustamisen pakoksi.

Rakentamaamme tunnesävyjen kartastoa on kiinnostavaa vertailla aiempaan fiktiivisten matkailukuvausten tutkimukseen. Suurin aineistosta erottuva teema liittyy pakenemiseen ja sen eri muotoihin. Eskapismi on ollut keskeinen teema sekä matkailun motivaatio-teorioissa (esim. Crompton, 1979) että populaarimusiikissa. Suomalaisen musiikin tekijät ovat kertoneet jo vuosikymmenien ajan laulujen hahmojen avulla arjen taakasta, suomalaisen yhteiskunnan heikkouksista ja esimerkiksi kotimaan ilmaston kurjuudesta. Lauluissa halutaan paeta tätä kaikkea Suomen rajojen ulkopuolelle: hakea lämpöä, rentoutumista, juhlia ja inspiiraatiota.

Suomalaisten ”etelänmatkailun” alkuvuosikymmeninä iskelmissä karnevalisoitiin Espanjan-lomailua (Salmi, 2000). 1980- ja 1990-luvuilla miehisen turistikarnevaalin kuvausta on esitetty suomirockissa muun muassa vodkaturismin ja Thaimaan seksilomien kontekstissa (Laamanen, 2021). Aineistossamme eskapismiin liittyvät matkakohteet vaihtelivat suosituista rantalomakohteista (Thaimaa) eurooppalaisiin kaupunkilomakohteisiin. Samat eskapismiin liittyvät asetelmat kuitenkin toistuvat kuin aikaisempien vuosikymmenten lauluissakin. Vastakkain ovat omaan arkeen ja kotimaahan liittyvät negatiiviset tunteet (työntövoima) ja ulkomaiden kuvitellusti tarjoama vapaus ja positiiviset tunteet (vetovoima) (vrt. Crompton, 1979; Baloglu & Uysal, 1996).

Kansainvälinen matkailu oli ennen koronapandemiaa vahvalla kasvu-uralla. Liikkumismahdollisuuksien jatkuvaan kasvuun nojaava rajattomuus ja ulkomaanmatkailun arkipäiväistyminen näkyvät aineistomme matkailukerronnassa. Tarinoissa maailma on auki ja liike on pysyvää. Kuvauksissa on yhteneväisyyksiä edellisten vuosikymmenten matkailutarinoiniin erityisesti levottomuuden tunteen kautta (Laamanen, 2021), mutta samalla ne uudistavat kuvastoa korostamalla pröystäilyä, luksusta ja etuoikeuksia.

Työn maailmassa säännölliset vuosilomat ovat tuottaneet matkailun ja sen muistelun syklistä; loman jälkeen on muistelun ja seuraavan loman kaipuun vuoro. Lomailun ja muistelun vaihtelusta on kirjoitettu jo suomalaisen rantalomailun ensivuosisikymmenten turisti-iskelmissä (Salmi, 2000) sekä jonkin verran 1980–1990-lukujen suomirockissa (Laamanen, 2021). Aineistossa näkyvä työelämän epävarmuus (ks. Jokinen ym., 2011) voi jättää loman pelkäksi haaveeksi. Toisaalta koronapandemian kiihdyttämiksi povatut työelämän

muutokset (Venäläinen & Vuori, 2021) voivat piirtää uusiksi työnteon ja vapaa-ajan rajoja. Aineistossamme työvuoden määrittämää syklisyyttä enemmän painottuu kuitenkin laulun minäkertojan elämänkulkuun liittyvä muistelukerronta, joka rakentuu parisuhteeseen liittyvän matkailumuiston ja eron kuvauksista.

Ulkomaanmatkailun kasvusta ja arkipäiväistymisestä huolimatta matkailu ei edelleenkään ole kaikille mahdollista tai edes tavoiteltavaa. Aineistomme valossa ympäristönmuu- toksista kertovat lyriikat ovat edelleen hämmästyttävän harvinaisia matkailuteemaisissa lauluissa, vaikka aihetta on viime vuosina muutoin käsitelty populaarimusiikissa. Aineis- tostamme löytyi kuitenkin muutama kappale, joissa viitattiin kriittisesti massaturismiin (2013/J. Karjalainen) ja ilmastonmuutokseen (2019/Arttu Lindeman) sekä virtuaalimatka- iluun fyysisen matkailun vaihtoehtona (2021/Litku Klemetti).

Ulkomaanmatkailusta jäätiin sivuun myös taloudellisen tilanteen takia. Heikkoon ta- loudelliseen tilanteeseen liittyviä matkailutarinoita on kerrottu edellisinä vuosikymmeni- nä esimerkiksi suomalaisessa rocklyriikassa (Laamanen, 2021), joten teema ei sinänsä ole uusi. Rakenteellisen matkailukritiikin sijaan jäämisen tunnesävy kytkeytyy kuitenkin tyy- pillisemmin henkilökohtaisiin tunteisiin, kuten kotiseurakkauteen tai parisuhteeseen; tilanteisiin, joissa matkailu ei anna elämälle merkittävästi lisäarvoa.

Aineistomme matkailukuvauksissa on paljon tuttua edellisten vuosikymmenten mat- kailumusiikin tarinoista. Eskapismien merkitys näyttää korostuvan vuosikymmenestä toi- seen. Sen sijaan matkailun rajattomuus sekä orastavat viittaukset ilmastonmuutokseen ja matkailukriittisyyteen ovat uudenlaista populaarimusiikin matkailukuvastoa. Vasta myö- hemmin tiedämme, tulevatko kärjistynyt ekologinen kriisi tai postpandemisen matkailun mahdolliset tulevaisuudet (Salmela, 2020) kuulumaan 2020-luvun populaarimusiikissa nyt havaitsemiamme alkuja voimakkaammin.

Lähteet

Aineisto

Are feat. Stepa: Nollataan tilanne (2010). Skill Street Entertainment.

Brädi feat. Redrama: Vihreempää (2010). Rähinä Records.

Cheek feat. Mia: Niin hyvin että hävettää (2010). Rähinä Records.

Pyhät Tepot: Muutetaan Lontooseen (2010). Sony Music Entertainment Finland Oy [Sony].

Sir Elwoodin Hiljaiset Värit: Pariisiin (Kloppi vs. runoilija, episodi I) (2010a). Ratas Music Group Oy.

Sir Elwoodin Hiljaiset Värit: Satumaa (Runoilija vs. kloppi, episodi II) (2010b). Ratas Music Group Oy.

Haloo Helsinki!: Maailman toisella puolen (2011). Oy EMI Finland Ab.

Haloo Helsinki!: Potkulaudalla Pariisiin (2011). Sony.

Samuli Putro: Intiaan (2011). Kaiku Recordings.

Scandinavian Music Group: Ruotsiin ja takaisin (2011). Sony.

Heli Kajo: Barcelona (2012). Warner Music Finland [WMF].

- JVG feat. Raappana: Kran Turismo (2012). Monsp Records.
- Raappana: Kauas pois (2012). KHY Suomen Musiikki Oy & Ylivoima Ay.
- Setä Tamu: Jos sä joskus päädyt Berliiniin (2012). Setä Tamu & Elements Music.
- Uniikki: Kiitorata (2012). Rähinä Records.
- Asa Masa: Pariisista Mücheniin (2013). Roihis Musica.
- Frederik: Gran Canaria (2013). Universal Music Oy.
- Ismo Alanko: Matkailun avara maailma (2013). Sony & Fullsteam Records.
- J. Karjalainen: Riisinjyvä (2013). WMF.
- Johanna Kurkela: Kotiin (2013). Kaiku Recordings.
- Kalle Ahola: Madrid (2013). Sony.
- Rendez-vous: Berliinin yöt (2013). Yläkulo Tuotanto & Rendez-Vous.
- SANNI: Xo Terkkuja kotiin (2013). WMF.
- Atomirootta: Aurinkoon (2014). Monsp Records.
- Jari Sillanpää: Malagaan (2014). WMF.
- Jarkko Martikainen: Kesäloma kellarissa (2014). Sakara Records.
- Kerkko Koskinen: Tallinnan lautta (2014). Johanna Kustannus.
- Kuningasidea: Yksin Pariisiin (2014). WMF.
- Nopat: Tukholma (2014). Kioski.
- Nopsajalka feat. Erin: Seuraava (2014). Kuuluuks & Sony.
- Nopsajalka feat. Huge L.: Kolmekymppinen nainen (2014). Kuuluuks & Sony.
- Paleface: Mull' on lupa (2015). Exogenic Music Group.
- Anssi Kela: Mihin tahansa (paitsi Helsinkiin) (2015). The Fried Music.
- Gasellit: Asfaltti-ihottumaa (2015a). Johanna Kustannus.
- Gasellit: Seitti (2015b). Johanna Kustannus.
- Mimi ja Kuku: Pariisi (2015). VLMedia.
- Modernistit: Berliini 2005 (2015). Bianco-Pop Music.
- Torttila Miljoona & 2013: Kaksi vuotta Berliinissä (2015). Torttila Miljoona & 2013.
- Tuomas Kauhanen: Pummilla Tallinnaan (2015). WMF.
- Valmistuvirhe: Jos sä tahdot lähteä Venäjälle (2015). Äänetön.
- Erin: Kaikki eroaa (2016). WMF.
- Jukka Nousiainen: Sun kanssa mä lähden minne vaan (2016). Jukan musiikki.
- SANNI: Kakara ku cara (2016). WMF.
- Gettomasa, Ruuben: Kanaria (2017). WMF & PME Records.

- Olavi Uusivirta: Reeperbahn (2017). Johanna Kustannus.
- Pimeys: Pelastusrengas (2017). M. Dolor & Sony.
- Röyhkä, Pyysalo, Maarit: Seuraavaksi Sanzibar (2017). Svart Records.
- SANNI: Malagaan (Vain elämää kausi 7) (2017). WMF.
- Teppo Vapaus: Berliini (2017). Stupido Records.
- ArnoDaniel: Thaimaaseen (2018). ArnoDaniel.
- Gasellit & JVG: Mitä mä Malagas (2018). Johanna Kustannus.
- Ollie: Perillä (2018). Universal Music Oy & M-Eazy Music.
- Pate Mustajärvi: Lissabonissa (2018). Sony.
- Puoli yhdeksän uutiset: Tunti Tukholmaan (2018). Jaakon tehdas.
- Arttu Lindeman: Barcelona (2019). Sony.
- Elastinen: Älä droppaa mun tunnelmaa (Vain elämää kausi 10). WMF.
- JVG: Lite Bättre (2019). WMF & PME Records.
- Kuningas Pähkinä: Juntteja on Pariisissakin (2019). Palmupuistikko.
- Lauri Tähkä: Napolin moottoritiellä (2019). WMF.
- Mira Luoti: Tukholmaan (2019). Sony.
- Mutaveijarit: Heijjoo (Maailmanympäri matkustaa veijarijoukko ratsuillaan) (2019). Mutaveijarit.
- Pikku G: Berliiniin (2019). WMF.
- SANNI: Jacuzzi (2019). WMF.
- Stereotyyppit Ky: Thaimaasta Tallinnaan. Stereotyyppit Ky.
- Tommi Kalenius & Ninni Pöijärvi: Helsinki-Vantaa (2019). Music Box Helsinki.
- Ufo Mustonen: Tukholman prinsessa (2019). Impossible Music Oy.
- Ursus Factory: Askel keveä (2019). Monsp Records.
- Antti Kuosmanen: Berliinin taivaan alla (2020). Antti Kuosmanen.
- Eemeli: Berliini (2020). 2055237 Records DK.
- Eriparimies: Tikapuita pitkin Thaimaaseen (2020). Rannanjärvi Records.
- Jarkko Martikainen: Tutustuttiin Tukholmaan (2010). Sakara Records.
- Le Fvbelos: Mielenrauha (2020). Skorpion.
- NICHOLAS X ft. Adi L Hasla: Pakoon Pariisiin (2020). Monopoli Music Oy.
- Pesso: Ruger (2020). Johanna Kustannus.
- Rhyi: Berliini runaway (2020). Roihis Musica.
- Touko: Thaimaan hiekkarannat (2020). Konala Productions Oy.
- Ville Leppänen ja Käytetyt Miehet: Matkalla Intiaan (2020). Hokahey! Records.

- Ville Valoton: Joka kesä Berliini (2020). Rutilus Musiikkimedia Oy.
- Cledos X Behm: Life (Sun luo) (2021). WMF.
- Litku Klemetti: Google earth rock (2021). Luova Records.
- Mira Luoti: Hopeinen tussi (2021). Mökkitie Records.
- Movetron: Pariisi-Barcelona (2021). Tarhill Production.
- Nimimerkki Näkymätön: Barcelona (2021). Nimimerkki Näkymätön & Recovery Records.
- Premium Class: Thaimaa (2021). Lunamy Creations.

Kirjallisuus

- Alderman, D. H. (2002). Writing on the Graceland wall: On the importance of the authorship in pilgrimage landscapes. *Tourism Recreation Research*, 27(2), 27–33. <https://doi.org/10.1080/02508281.2002.11081217>
- Berlant, L. (2011). *Cruel optimism*. Duke University Press.
- Buda, D. M., d’Hauterres, A.-M. & Johnston, L. T. (2014). Feeling and tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 46, 102–114. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2014.03.005>
- Cohen, S. (2010). Searching for escape, authenticity and identity: Experiences of ”lifestyle travellers”. Teoksessa M. Morgan, P. Lugosi & J. R. Brent Ritchie (toim.) *The tourism and leisure experience. Consumer and managerial perspectives* (s. 27–42). Channel View Publications.
- Cole, S. & Morgan, N. (toim., 2010). *Tourism and inequality: Problems and prospects*. CABI.
- Crompton, J. L. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408–424. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(79\)90004-5](https://doi.org/10.1016/0160-7383(79)90004-5)
- Baloglu, S. & Uysal, M. 1996. Market segments of push and pull motivations: a canonical correlations approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 8(3), 32–38. <https://doi.org/10.1108/09596119610115989>
- d’Hauterres, A.-M. (2015). Affect theory and the attractivity of destinations. *Annals of Tourism Research*, 55, 77–89. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.09.001>
- Daughtry, J. M. (2017). Acoustic palimpsests. Teoksessa D. Kapchan (toim.), *Theorizing sound writing* (s. 46–85). Wesleyan University Press.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge University Press.
- De Certeau, M. (2013). Arkipäivän kekseliäisyys 1. *Tekemisen tavat* (suom. Tapani Kilpeläinen). niin & näin -kirjat.
- Eckstein, L. (2010). *Reading song lyrics*. Amsterdam: Brill.
- Farsani, N. T., Shafiei, Z., Adilinasab, A. & Taheri, S. (2017). An investigation of tourists’ attitudes towards promoting music niche tourism (case study: Isfahan, Iran). *Tourism Management Perspectives*, 24, 1–6. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2017.07.006>
- Gibson, C. & Connell, J. (2005). *Music and tourism: On the road again*. Channel View Publications.
- Gössling, S. & Humpe, A. (2020) The global scale, distribution and growth of aviation: Implications for climate change. *Global Environmental Change*, 65, 102194. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102194>

- Gössling, S. & Scott, D. (2018). The decarbonisation impasse: Global tourism leaders' views on climate change mitigation. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(12), 2071–2086. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1529770>
- Hall, C. M. (2010) Equal access for all? Regulative mechanisms, inequality and tourism mobility. Teoksessa S. Cole & N. Morgan (toim.), *Tourism and Inequality: Problems and Prospects* (s. 34–48). CABI.
- Hall, S. M. & Holdsworth, C. (2016). Family practices, holiday and the everyday. *Mobilities*, 11(2), 284–302. <https://doi.org/10.1080/17450101.2014.970374>
- Heikkilä, R. (2016). Suomalainen kulttuuriosallistuminen ja eriarvoisuus: ei-osallistujien jäljillä. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja*, 2016, 6–19.
- Jokinen, E., Könönen, J., Venäläinen, J. & Vähämäki, J. (2011) *Prekariisaatio Pohjois-Karjalassa*. Tutkijaliitto.
- Jokinen, E., Venäläinen, J. & Vähämäki, J. (2015) Johdatus prekaarien affektien tutkimukseen. Teoksessa E. Jokinen & J. Venäläinen (toim.), *Prekariisaatio ja affekti* (s. 7–30). Jyväskylä: Nykykulttuuri.
- Jordan, E. J., Spencer, D. M. & Prayag, G. (2019). Tourism impacts, emotions and stress. *Annals of Tourism Research*, 76, 213–226. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.01.011>
- Kinnunen, M., Luonila, M. & Honkanen, A. (2019). Segmentation of music festival attendees. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 19(3), 278–299. <https://doi.org/10.1080/15022250.2018.1519459>
- Laamanen, S. (2021). *Suomirockin matkailutarinoiden rakentuminen 1985–1999*. Itä-Suomen yliopisto.
- Laing, J. & Frost, W. (2012) *Books and travel. Inspirations, quest and transformation*. Channel View Publications.
- Leaver, D. & Schmidt R. A. (2009). Before they were famous: music-based tourism and a musician's hometown. *Journal of Place Management and Development*, 2(3), 220–229. <https://doi.org/10.1108/17538330911013915>
- Li, X., Gong, J., Gao, B & Yuan, P. (2021). Impacts of COVID-19 on tourists' destination preferences: Evidence from China. *Annals of Tourism Research*, 90, 103258. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103258>
- Madichie, N. O. (2011). Marketing Senegal through hip-hop – a discourse analysis of Akon's music and lyrics. *Journal of Place Management and Development*, 4(2), 169–197. <https://doi.org/10.1108/1753833111153179>
- Marschall, S. (2012). "Personal memory tourism" and a wider exploration of the tourism-memory nexus. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 10(4), 321–335. <https://doi.org/10.1080/14766825.2012.742094>
- McClinchey, K. A. (2015). Travel books, place experience and the 'Je ne sais quoi of Paris'. *Tourism Geographies*, 17(5), 701–718. <https://doi.org/10.1080/14616688.2015.1066843>
- Mkono, M. (2020). Eco-anxiety and the flight shaming movement: Implications for tourism. *Journal of Tourism Futures*, 6(3), 223–226. <https://doi.org/10.1108/JTF-10-2019-0093>
- Mooney, S. (2018). Illuminating intersectionality for tourism researchers. *Annals of Tourism Research*, 72, 175–176. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.03.003>
- Nawijn, J., Mitas, O., Lin, Y., & Kerstetter, D. (2013). How do we feel on vacation? A closer look at how emotions change over the course of a trip. *Journal of Travel Research*, 52(2), 265–274. <https://doi.org/10.1177/0270047287512465961>
- Oksanen, A. (2007). Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena. Teoksessa M. Aho & A.-V. Kärjä (toim.), *Populaarimusiikin tutkimus* (s. 159–178). Vastapaino.

- Piispa, M., & Pihkala, P. (2020). Onko ilmastonmuutos sukupolvikysymys? *Tieteessä tapahtuu*, 38(4), 3–6.
- Rantakallio, I. (2019). New spirituality, atheism, and authenticity in Finnish underground rap. Turun yliopisto. Reunanen, M. & Heikkinen, T. (2014). *Jokohaman Jennystä Ladyboyhin: Kaukoidän kuvia suomalaisen populaarimusiikin historiassa 1900-luvun alusta 2000-luvulle. Étnomusikologian vuosikirja*, 26, 130–160. <https://doi.org/10.23985/evk.66791>
- Rommen, T & Neely, D. T. (2014). *Sun, sea and sound: music and tourism in the circum-Caribbean*. New York: Oxford University Press.
- Salmela, T. (2020). SF-puheenvuoro matkailun mahdollisista maailmoista. *Matkailututkimus*, 16(2), 9–19. <https://doi.org/10.33351/mt.97575>
- Salmi, H. (2000). ”Härmän jätkä maasta mämmin” – Suomalainen turisti iskelmän kuvaamana. Teoksessa H. Salmi & K. Kallioniemi (toim.), *Pohjan tähteet: Populaarikulttuurin kuva suomalaisuudesta* (s. 166–191). BTJ Kirjastopalvelu.
- Seigworth, G. J. & Gregg, M. (2010). An Inventory of Shimmers. Teoksessa M. Gregg & G.J. Seigworth (toim.), *The affect theory reader* (s. 1–25). Duke University Press.
- Shaviro, S. (2010). *Post-cinematic affect*. zero books.
- Skeggs, B. (1997). *Formations of class and gender: Becoming respectable*. Sage.
- SVT (2014). Suomalaisen matkailu. *Suomen virallinen tilasto*, 6.9.2021. http://www.stat.fi/til/smat/2014/smat_2014_2015-04-10_kat_001_fi.html
- SVT (2016). Ulkomaanmatkailu. *Suomen virallinen tilasto*, 6.9.2021. http://www.stat.fi/til/smat/2016/smat_2016_2017-03-29_kat_001_fi.html
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Veijola, S. (2017). Matkailun ruumiillisuus. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 212–217). Lapland University Press.
- Venäläinen, J. & Vuori, J. (2021). Työn muutosta tulkitsemassa ja tekemässä. *Kulttuurintutkimus*, 38(2–3), 1–2.
- Virno, P. (2006). *Väen kielioppi: Ehdotus analyysiksi nykypäivän elämänmuodoista* (suom. I. Koskinen). Tutkijaliitto. (Alkup. 2001.)
- Whiting, J. & Hannam, K. (2014). Journeys of inspirations: Working artists’ reflections on tourism. *Annals of Tourism Research*, 49, 66–75. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2014.08.007>
- Williams, R. (1988) *Marxismi, kulttuuri ja kirjallisuus* (suom. M. Lehtonen). Vastapaino. (Alkup. 1977.)